

Eduskunnan lakivaliokunta
LaV@eduskunta.fi

Asia: Lakivaliokunnan lausuntopyyntö 24.3.2017, määräaika lausunnon antamiseen 10.4.2017

Eduskunnan lakivaliokunta on pyytänyt kirjallista asiantuntijalausuntoa hallituksen esityksestä eduskunnalle laeiksi tuomioistuinlain ja eräiden muiden lakien muuttamisesta (270/2016 vp).

Etelä-Savon käräjäoikeuden lausunto on laadittu siitä lähtökohdasta, että lakiuudistus etenee hallituksen esityksessä esitetyin tavoin.

Etelä-Savon käräjäoikeuden nykytila

Etelä-Savon käräjäoikeus perustettiin 1.1.2010 yhdistämällä alueella toimivat Pieksämäen, Savonlinnan ja Mikkelin käräjäoikeudet Etelä-Savon käräjäoikeudeksi. Jo tätä ennen Mikkelin ja Savonlinnan alueilla oli yhdistetty tuomiokuntia ja raastuvanoikeuksia, ja Juvan käräjäoikeus yhdistettiin Mikkelin käräjäoikeuteen 1.6.2000. Juvalla toimiva sivukanslia lakkautettiin 1.6.2001 lukien. Yhden vuoden mittaisen siirtymäajan jälkeen Pieksämäen kanslia lakkautettiin 1.1.2011 lukien siten, että Pieksämäelle jäi istuntopaikka. Savonlinnaan jäi edelleen kanslia, aluksi määräaikaisesti 31.12.2012 saakka. Määräajan jälkeen kanslian toimintaa päätettiin jatkaa toistaiseksi.

Etelä-Savon käräjäoikeuden tuomiopiirin alueella on 14 kuntaa, joiden yhteenlaskettu asukasmäärä vuoden 2017 alussa oli noin 148 800 asukasta.

Käräjäoikeuden vuonna 2016 toteutunut henkilötövuosimäärä on 50,64 henkilötövuotta, joista tuomareita on 14,28 laamanni ja maa-oikeusinsinööri mukaan lukien, käräjänotaareita 3,75, kansliahenkilökuntaa 24,97 ja haastemiehiä 6,01. Edellä mainittuun henkilötövuosimäärään sisältyy myös käräjäoikeudessa vuonna 2016 työskennelleet työllisyysvaroin palkatut henkilöt (2) ja opiskelijaharjoittelijat. Käräjäoikeudella on kanslia Mikkeliissä ja Savonlinnassa sekä istuntopaikka Pieksämäellä. Hallinnollinen kanslia on Mikkeliissä. Laamannin virkapaikka on Mikkelin kansliassa. Kumpikin kanslia toimii lainkäyttöasastona käsitellen kaikkia asiaryhmiä. Kanslioiden välillä jutut ja kaantuvat erillisen ohjeen mukaisesti. Yhtenäiseen juttujakoon ei ole katsottu olevan edellytyksiä kanslioiden pitkän välimatkan johdosta. Tuomareilla ja kansliahenkilökunnalla ei ole erikoistumisalueita lukuun ottamatta maa- ja me-

rioikeusasioita. Työntekijöiden määrä jakaantuu epätasaisesti kanslioiden kesken siten, että Savonlinnan kansliassa toimii kolme käräjätuomaria, kaksi kärjänotaaria, kuusi kärjäsihteeriä, joista yksi kansliatehtävissä sekä kaksi haastemiestä. Savonlinnan kanslian toimitilat ovat sinänsä toimivat, mutta tämän hetkisellemme henkilömäärälle liian suuret. Tyhjiä työhuoneita Savonlinnan kansliassa on ainakin kuusi. Liian suurista toimitiloista aiheutuu kärjäoikeudelle tällä hetkellä tarpeettomia kustannuksia. Kärjäoikeudella ei ole turvatarkastuslaitteita kummassakaan kansliassa eikä Pieksämäen istuntopaikalla, mitä voidaan pitää vakavana puutteena.

Toiminnan jakaantuminen kahteen kansliaan ja istuntopaikkaan tuo mukanaan haasteita kärjäoikeuden toiminnan järjestämiselle. Haastetta lisää se, että kansliat eivät ole henkilömäärältään samansuuruiset, sekä kanslioiden pitkä välimatka. Savonlinna pienenä kansliana on erityisen haavoittuva henkilökunnan poissa ollessa esimerkiksi sairauden tai lomien johdosta. Mahdollista henkilövajausta ei ole mahdollista paikata Mikkelin kanslian avustuksella kanslioiden pitkän välimatkan johdosta. Henkilökunnan liikkuvuutta vaikeuttaa myös se, että nykyisen valtiovarainministeriön ohjeen mukaan kansliahenkilökunnan työmatkaan käyttämää aikaa ei voi lukea työajaksi. Kahden kanslian puitteissa tuomareiden erikoistumista tiettyihin oikeudenaloihin ei ole katsottu mahdolliseksi, työmäärän tasaista jakaantumista ei ole voitu toteuttaa täysimääräisesti oli kysymyksessä niin tuomarit, kansliahenkilökunta kuin kärjänotaarit. Savonlinnan kanslian tuomarikunnassa on ollut vaihtuvuutta. Hakijoita avoimeksi tullessiin virkoihin on ollut keskimäärin vähän.

Hallituksen esitys

Verkostouudistus

Nyt kysymyksessä olevan uudistushankkeen keskeinen kohta Etelä-Savon kärjäoikeuden osalta on esitys siitä, että Savonlinnan kanslian ja Pieksämäen istuntopaikka lakkautettaisiin ja, että Savonlinnaan jäisi edelleen istuntopaikka.

Kuten hallituksen esityksessä todetaan, tuomioistuinten tehtävänä on tuottaa oikeita ja perusteltuja ratkaisuja kohtuullisessa ajassa ja kohtuullisin kustannuksin. Tuomioistuinten toimintaedellytyksiin vaikuttavat toimintaympäristön muutokset, kuten väestö- ja elinkeinorakenteen muuttuminen ja kansainvälistyminen. Myös tekniikan ja työvälineiden kehittyminen muuttavat tuomioistuinten toimintaa ja työskentelytapoja. Oikeudellisen ympäristön monimutkautuminen ja globalisaatio edellyttävät tuomioistuinten henkilöstöltä vahvaa yleis- ja erityisosaamista sekä myös kielellistä ja teknistä osaamista. Tiukassa taloudellisessa tilanteessa tuomioistuinten toimintakyvyn turvaaminen edellyttää uusia tehokkaampia keinoja järjestää tuomioistuinten toimintaa ja johtaa niitä. Myös hallituksessa esityksessä mainittu tuomioistuinlaitoksessa aloitetulla digitalisoinnilla on merkitystä sille, miten tuomioistuinpalveluita tulevaisuudessa tarjotaan ja millaista tuomioistuinverkostoa tulevaisuudessa tarvitaan.

Kärjäoikeuksien viimeisin rakenneuudistus toteutettiin vuoden 2010 alusta lukien. Jo tuolloin tavoitteena oli siirtää lainkäytön painopistettä ensimmäiseen oikeusasteeseen muodostamalla entistä vahvempia kärjäoikeuksia henkilöstön määrän ja osaamisen sekä niiden myötä lainkäytön laadun osalta.

Vuoden 2010 uudistuksen tavoite ei ole vielä kaikilta tosin toteutunut Etelä-Savon kärjäoikeudessa. Erillisten kanslioiden olemassaolo aiheuttaa haasteita kärjäoikeuden kehittämiseksi ottaen huomioon erityisesti Mikkelin ja Savonlinnan kanslioiden pitkä välimatka ja julkisen liikenteen huonot yhteydet. Ny-

kyistä suuremmassa yhden kanslian yksikössä työmäärä ja resurssit voidaan jakaa tehokkaammin ja tasaisemmin, yllättäviin resurssiongelmiiin voidaan vastata huomattavasti paremmin, yhtenäistää toimintatapoja tehokkaammin ja mahdollista tuomareiden erikoistuminen. Myös useamman kuin yhden lainop-pineen jäsenen kokoonpanojen järjestäminen asioiden käsittelyyn olisi hel-pompaa. Kaikki edellä mainitut osatekijät mahdollistavat tuomioistuinratkaisui-sen laadun ylläpitämisen ja parantamisen, joka kansalaisen näkökulmasta on erityisen tärkeää.

Kanslian lakkauttaminen merkitsisi Savonlinnan alueella lähimmän kanslian siirtymistä yli sadan kilometrin etäisyydelle. Käräjäoikeudessa on tilastoitu Savonlinnan kanslian asiakaskäyntien määrää 23.2.2017 ja 4.4.2017 välillä. Kuten kirjauksesta ilmenee, yksittäisten asiakkaiden määrä on ollut vähäistä.

Sähköisten menetelmien kehittyminen osaltaan helpottaa yhteydenpitoa ja asi-ointia tuomioistuimissa. Etelä-Savon käräjäoikeuden käsityksen mukaan Sa-vonlinnaan suunnitellaan valtion eri virastojen yhteispalvelupistettä, joka mahdollistaisi asioinnin tuomioistuinasiassa Savonlinnassa myös niiden kansa-laisten osalta, joilla ei ole käytössä sähköiseen asiointiin mahdollistavia tekni-siä laitteita. Uudistuksen yhteydessä Savonlinnaan olisi jäämässä istuntopaikka sekä haastemiestoiminnot. Yksittäisen asiakkaan näkökulmasta kanslian lak-kauttamista ei voida pitää kohtuuttomana.

Savonlinnan kanslian kansliahenkilökunnalle uudistus merkitsee pidentyviä työmatkoja tai muuttoa Mikkeliin. Tämä on uudistuksen selkeimmin negatiivi-nen vaikutus. Savonlinnan kanslian tuomareista kukaan ei enää tällä hetkellä asu Savonlinnassa pysyvästi.

Hallituksen esityksessä todetaan erityisesti, että hallintoa keventämällä ja toi-mitilakustannuksia alentamalla tuomioistuinlaitoksen resursseja voidaan ohjata lainkäyttöön. Etelä-Savon käräjäoikeus edellyttää, että edellä mainitun tavoit-teen saavuttamisesta pidetään uudistuksen toteuttamisen yhdessä huolta ja tur-vataan kussakin jäljelle jäävässä käräjäoikeudessa riittävät resurssit niin hal-linnollisten kuin lainkäyttöasioiden hoitamiseen. Etelä-Savon käräjäoikeuden osalta resurssitarpeeseen lisäävästi vaikuttaa Savonlinnaan jäävä istuntopaikka, jonne matkustaminen sitoo huomattavasti lainkäyttöhenkilökunnan resursseja. Välimatka on 108 kilometriä ja matkustamiseen tulee varata suuntaansa lähes kaksi tuntia. Suullisia käsittelyjä on Savonlinnassa arviolta kolmena päivänä viikossa.

Erityisasiaryhmien keskittäminen

Maa-oikeusasiat

Etelä-Savon käräjäoikeus puoltaa hallituksen esityksen kiinteistönmuodosta-mislain 241 a ja 259 §:ien muuttamisesta siltä osin kun siinä on esitetty maa-oikeusasioiden käsittelyä edelleen Etelä-Savon käräjäoikeudessa.

Merioikeusasiat

Etelä-Savon käräjäoikeus pitää ehdotusta merioikeusasioiden keskittämisestä hyvänä. Merioikeusasioita Etelä-Savon käräjäoikeudessa on vuositasona ollut vain muutamia. Merioikeusasioiden keskittämisellä ei ole vaikutusta käräjäoi-keuden resursseihin.

Muilta osin käräjäoikeus ei pidä tarpeellisena ottaa kantaa hallituksen esityk-

sessä mainittujen asiaryhmien keskittämiseen.

Laamanni Marja Virtanen